

Strateški dokument EFN o napredni zdravstveni negi v Evropski uniji

Kot je zapisano že v Matriki EFN 3+1, igra napredna zdravstvena nega ključno vlogo pri krepitvi prožnosti zdravstvenih in socialnih sistemov v Evropski uniji in Evropi.

Evropska federacija združenj medicinskih sester (EFN) soglašča z opredelitvijo in smernicami za razvoj napredne zdravstvene nege v Evropi, ki jih je pripravil Mednarodni svet medicinskih sester (ICN). Smernice ICN so osnovane na trdnih dokazih, vsebujejo jasne opredelitve in opozarjajo na razlike med državami pri implementaciji napredne zdravstvene nege.

Napredna zdravstvena nega

V tem dokumentu se napredna zdravstvena nega nanaša na napredne intervencije zdravstvene nege, ki vplivajo na klinične zdravstvene izide posameznikov, družin in različnih skupin prebivalstva. Napredna zdravstvena nega temelji na podiplomski izobrazbi in usposabljanju ter na točno določenih osrednjih merilih in ključnih kompetencah za opravljanje dela (AACN, 2004, 2006, 2015; Hamric & Tracy, 2019) (ICN, 2020).

Medicinska sestra z naprednimi znanji

Medicinska sestra z naprednimi znanji je diplomirana medicinska sestra za splošno zdravstveno nego ali diplomirana medicinska sestra specialistka, ki je z dodatnim podiplomskim izobraževanjem (vsaj magisterijem) pridobila potrebno strokovno znanje, kompleksne veščine odločanja in klinične kompetence za izvajanje prakse napredne zdravstvene nege – značilnosti te prakse oblikuje kontekst, v katerem je medicinska sestra pridobila kvalifikacije za izvajanje dela (prirejeno po ICN, 2008).

Najpogostejši vlogi medicinskih sester z naprednimi znanji sta diplomirana medicinska sestra klinična specialistka in diplomirana medicinska sestra z naprednimi znanji (ICN, 2020).

Napredna zdravstvena nega je na samem vrhu kontinuuma zdravstvene nege. Usmerjena je v spodbujanje kakovostne zdravstvene nege, ki temelji na dokazih, ter stremi k učinkovitejši porabi sredstev za zdravstvo. Zajema neposredne in posredne zdravstvene storitve, na primer celovito zdravstveno varstvo, promocijo zdravja, samostojno izvajanje pregledov in ocene stanja pacientov, zagotavljanje vodenja in razvoj zdravstvene nege, vključno z raziskovanjem in Interdisciplinarnim izobraževanjem. Delovna okolja vključujejo bolnišnice, akutno obravnavo, primarno zdravstveno varstvo in druga zunajbolnišnična okolja ter tudi e-storitve.

Razvoj poklicev v napredni zdravstveni negi ne pripomore le k izboljšanju kakovosti storitev ter preprečevanju nepotrebnih zapletov in sprejemov v bolnišnico, ampak lahko prispeva tudi k boljšemu dostopu do zdravstvene obravnave s krajšim trajanjem hospitalizacij, ponovnih sprejemov ter z zdravstvom povezanih okužb. Poleg tega lahko prispeva k povečanemu zaposlovanju in zadržanju medicinskih sester v poklicu zaradi boljših možnosti strokovnega razvoja – vse to je pomembno tudi zato, ker je trenutno stopnja izgorelosti med medicinskimi sestrami visoka. Napredna zdravstvena nega prinaša očitne koristi za paciente, saj kakovostna zdravstvena obravnava temelji na visoko izobraženih, predanih in izkušenih medicinskih sestrah.

Diplomirane medicinske sestre z naprednimi znanji lahko veliko prispevajo k upravljanju zdravstvenega sistema, zaradi njih se poveča učinkovitost, okrepi se k pacientu usmerjena zdravstvena obravnava in izboljšajo se zdravstveni izidi, kar vse prispeva k vzdržnosti zdravstvenih sistemov.

Za doseg univerzalnega zdravstvenega varstva v Evropi je ključna implementacija poklicev v napredni zdravstveni negi, ki bodo prinesli nove, inovativne modele zdravstvene obravnave in medicinskim sestram zagotovili, da pri delu uporabljajo vse z izobraževanjem pridobljene kompetence (Regionalni urad Svetovne zdravstvene organizacije za Evropo, 2021). Toda napredek pri uveljavljanju poklica medicinske sestre z naprednimi znanji je počasen: le 30 % držav v evropski regiji ima na tem področju za medicinske sestre urejene zakonske predpise (SZO, 2020).

Članice EFN menijo, da je glede na trenutno in prihodnje stanje epidemije covid-19, ki je preobremenila zdravstvene sisteme in privedla do povečanih zdravstvenih potreb pri evropskem prebivalstvu, kar pa zahteva boljše in učinkovitejše načine organizacije in zagotavljanja zdravstvenih storitev, v Evropi nujno razviti poklice v napredni zdravstveni negi. Zaradi pandemije se je obseg sredstev za zdravstvo zmanjšal, potrebe po kakovostnih in varnih zdravstvenih storitvah pa se povečujejo, zato so poklici v napredni zdravstveni negi ključni za izboljšanje zdravstvenih izidov, najverjetneje tudi pri odpravljanju simptomov dolgega covid-19.

EFN torej poziva oblikovalce politik v Evropski komisiji, parlamentu in svetu ter druge deležnike v zdravstvu, da se pridružijo prizadevanjem in pospešijo razvoj napredne zdravstvene nege v Evropski uniji in Evropi, tako da:

- si prizadevajo za uveljavitev poklicev v napredni zdravstveni negi v Evropski uniji in s tem spodbujajo z dokazi podprto zdravstveno nego, univerzalno zdravstveno varstvo, cilje trajnostnega razvoja, kakovostno zdravstveno nego, zadržanje medicinskih sester v poklicu in njihovo zaposlovanje;
- pomagajo državam članicam, da razvijejo na državni ravni dogovorjene standarde za izobraževalne programe za napredno zdravstveno nego, ki morajo biti vsaj na stopnji magistrskega ali višje;
- pomagajo državam članicam, da vzpostavijo sistem formalnega priznavanja in podeljevanja licenc (zaščiten naziv) medicinskih sester v napredni zdravstveni negi na državni ravni in
- se pogovarjajo o možnosti za vzpostavitev evropskega okvira za napredno zdravstveno nego, ki bi se lahko uporabil na ravni držav za omogočanje regulacije, mobilnosti, primerjav znotraj države in med državami sodelovanja na področju raziskav in razvoja ter deljenja strokovnega znanja.

Vlade držav članic bi si morale skupaj prizadevati za:

- sistem registracij ali kvalifikacij, ki bi bil pravno priznan (zaščiten naziv), saj bi s tem zagotovili preglednost in zanesljivost poklicev v napredni zdravstveni negi in same napredne zdravstvene nege ter učinkovit sistem mobilnosti medicinskih sester z naprednimi znanji, kar ne bi predstavljalo tveganja za javno varnost;
- zanesljiv in učinkovit sistem zagotavljanja kakovosti za izobraževalne programe na področju napredne zdravstvene nege, ki morajo biti vsaj na stopnji magistrskega;
- zavezo, da lahko medicinske sestre z naprednimi znanji pri svojem delu uporabljajo vse z izobraževanjem pridobljene kompetence;
- zavezo za zagotavljanje stalnega strokovnega razvoja dveh najpogostejšima poklicema v napredni zdravstveni negi: diplomiranim medicinskim sestram z naprednimi znanji (Nurse Practitioner) in diplomiranim medicinskim sestram kliničnim specialistkam (Clinical Nurse Specialist);
- dovolj prožen sistem, ki se lahko odzove na prihodnje potrebe po delovni sili.

Na evropski ravni se zdi, da bi večja uskladitev izobraževalnih programov pripomogla k usklajenosti pri razvoju napredne zdravstvene nege. Medicinska sestra z naprednimi znanji je poklic znotraj zdravstvene nege (Matrika EFN 3+1, 2015). Zato potrebujemo jasno strategijo, s pomočjo katere bodo države članice lahko razvile skupen izobraževalni okvir, ki bo usklajen z Direktivo o poklicnih kvalifikacijah (2013/55/EU). Razmejitev odgovornosti mora biti jasno opredeljena in razumljena za vse tri kategorije v zdravstveni negi: medicinsko sestro za splošno zdravstveno nego (DIR 2013/55/EU), medicinsko sestro specialistko in medicinsko sestro z naprednimi znanji.

Še posebej zdaj, ko se skuša Evropa izviti iz primeža pandemije covid-19, si je treba zapomniti, da je pravočasen napredek pri razvoju napredne zdravstvene nege odvisen od pristnega sodelovanja med oblikovalci politik, učitelji in profesorji, delodajalci in medicinskimi sestrami. Le tako lahko zagotovimo, da bodo morebitne pobude ustrezale svojemu namenu. Vključevanje medicinskih sester in medicinskih sester z naprednimi znanji bo ključno za nadaljnji napredek.

Dodatno gradivo:

International Council of Nurses (ICN) (2020). Guidelines on Advanced Practice Nursing. Available at: https://www.icn.ch/system/files/documents/2020-04/ICN_APN%20Report_EN_WEB.pdf

International Council of Nurses (ICN) (2008). The scope of practice, standards and competencies of the advanced practice nurse. Monograph, ICN Regulation Series. Geneva.

ENRF Policy Brief on APN

Canadian Nurses Association (CNA) (2019) Advanced Practice Nursing: A Pan-Canadian Framework. Author: CNA, Ottawa, Canada.

Finnish Nurses Association (2016). New roles for nurses – quality to future social welfare and health care services. available at: <https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2020/01/new-roles-for-nurses.pdf>

Hamric A.B., Tracy M.F. (2019). A definition of Advanced Practice Nursing. In M.F. Tracy & E.T. O'Grady (eds) Advanced Practice Nursing: An integrative approach, 6th Edition, St. Louis: Elsevier, pp. 61 – 79.

Maier C., Aiken L. and Busse R. (2017). Nurses in advanced roles in primary care: policy levers for implementation, OECD Health Working Paper no. 98.

EFN Workforce Matrix 3+1 (2017).

Available at: <http://www.efnweb.be/wp-content/uploads/EFN-Workforce-Matrix-3+1-Executive-Summary-May-2017.pdf>

Directive 2005/36/EC on the recognition of professional qualifications, amended by the Directive 2013/55/EU.

Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02005L0036-20140117&from=EN>

Rosa W.E. et al. (2020). Leveraging nurse practitioner capacities to achieve global health for all: COVID-19 and beyond. International Nursing Review first published: 02 October 2020. Available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/inr.12632>

World Health Organisation, Regional Office for Europe (2021). Building better together. Roadmap to guide implementation of the Global Strategic Directions for Nursing and Midwifery in the WHO European Region.

World Health Organisation (2020). State of the world's nursing 2020: investing in education, jobs and leadership.